

Pædagogikkens mesterstykke kræver også ekspertise på kandidat- og masterniveau

Kære dimittender

Fagkyndighed er sagkyndighed. Det betyder, at lægens sag er at helbrede mennesker for sygdomme. Men for pædagogiske fagligheder handler det om at afhjælpe menneskers afmagt – og om styrken og niveauet til at fortsætte med at gøre det på trods af dårlige resultater. Som nyslåede kandidater fra DPU er det også jeres pædagogiske mesterstykke.

Det er mig en stor glæde at lykønske jer med, at I nu står med en kandidat- eller mastergrad fra DPU, Aarhus Universitet. Min lykønskning gælder ikke bare jer og jeres nærmeste, men hele det danske samfund. For der er brug for jer, for nogle som mestrer pædagogik – mestrer pædagogikkens mesterstykke – på højeste niveau!

Man kan faktisk sige, at vi befinder os i en højtid for pædagogik. Med det mener jeg, at danske kommuner og institutioner som næppe nogensinde før har efterspurgt så meget pædagogiske ekspertise på kandidatniveau. Det vil sige det akademisk – forskningsbaserede - niveau.

Det er lidt af et paradoks i en tid, hvor mange politikere i de senere år har haft travlt med at tale de såkaldte praktikere op og akademikerne ned. Det er altså ikke bare et resultat af det aktuelle behov for at fastholde

pædagoger, sygeplejersker, lærere og andre velfærdsprofessionelle i deres fag, det har stået på lige lovlig længe, hvis I spørger mig.

Når jeg siger lige lovlig længe, så lad mig i første omgang gribe tilbage til 1973, året hvor Danmark blev ramt af den store oliekrise, jordskredsvalget samt af Mogens Glistrup og Erhard Jakobsen – og hvor bogen *Den herskende klasse* udkom. Den var skrevet af den såkaldt ”kætterske socialdemokrat” Jørgen S. Dich, der selv havde været ledende embedsmand under opbygningen af den tidlige danske velfærdsstat, men som i sine sene år og, i tråd med tidsånden, havde vendt sit magtkritiske blik mod den hastigt voksende offentlige sektor og de offentlige ansatte, som han mente havde udviklet sig til en ny elite i samfundet. Han fandt det således ubegribeligt, at:

” det har været muligt at få politikerne til at tro, at tre års uddannelse skulle være nødvendigt for at tage sig af børn i nogle timer i en børnehave, når 70 procent af landets mødre passer deres børn hele dagen uden uddannelse.”

Og tilføjede lettere opgivende:

”Også her står man overfor en religion, hvor argumenter er virkningsløse. Det er ikke godtgjort, at børnehaver betyder nogen fordel frem for privat dagpleje. At børn opdrages efter et sæt af pædagogiske trossætninger og efter andre i hjemmene, skaber snarere den konfliktsituation, som sociallæge Kjems i sin tid fandt som en af hovedårsagerne til tilpasningsvanskelighederne hos børn. Det er mit skøn – og her kan jeg få støtte hos Mao – at et halvt år er tilstrækkeligt, og at uddannelse herudover er til skade.

Hermed har jeg afskåret mig fra at blive formand for "Socialpædagogernes landssammenslutning".

Den ældre Jørgen S. Dich havde nærmet sig Mao, men havde til gengæld bevæget sig ganske langt væk fra sin ungdoms socialisme og inspiration fra "Myrdalerne", altså Gunnar og Alva Myrdal. Myrdalerne havde netop arbejdet for etableringen af pædagogiske institutioner, som skulle bidrage til samfundets socialisering af børn.

Tilbage i 1935 havde Dich tilsvarende set en slags folkebørnehaver for sig, hvor professionelt uddannede pædagoger kunne overtage væsentlige dele af det forældreansvar, som mødrene efterlod sig på deres vej ud på arbejdsmarkedet. Og læger og psykologer kunne så føre tilsyn med, at alt gik ret for sig.

I de efterfølgende årtier udviklede pædagogikkens og måske især socialpædagogikkens opgave sig til at lære de arbejdsbelastede familier at have det rart med hinanden, når de mødtes over middagsbordet, og ikke lide for meget under det, som dengang ikke hed mistrivsel, men stress. Stress fik man af at forsømme familien og knokle for at få råd til de nye velfærdsgoder og normer for at have et rækkehus, en bil, et fritidsliv, tage på de nyopfundne charterferier til Mallorca og så videre.

Nuvel. Dét, der imidlertid stod stadig mere klart, var, at pædagogikken gradvist fik til opgave at beskytte børnene mod deres familier. Måske nok lidt provokerende sagt, men det skal forstås sådan, at med velfærdsstatens fremkomst begyndte man fra politisk hold i stigende grad at tvivle på den moderne families

evne til at foretage den sociale reproduktion på en hensigtsmæssig måde, og et arsenal af tiltag blev sat i værk for at hjælpe til og gribe ind, ofte langt ind i privatsfæren. Eksempler er mange, her skal blot nævnes sundsplejerskerne, som aflagde besøg i- og kunne kontrollere properheden af nybagte forældres hjem og indførelsen af seksualundervisning i folkeskolen.

En embedsmand og chef for det engang eksisterende "Kontoret for Socialpædagogiske Foranstaltninger" i Direktoratet for Børne- og Ungdomsforsorg, Poul W. Perch, udtrykte det i sin tid således:

"I dag må det stå klart, at det kun er de allerfærreste hjem, der reelt kan løse ... den sociale indlæring af barnets opdragelse og udvikling, [den er] afhængig af to helt afgørende ting: De alt for små lejligheder giver ikke det lille barn udfoldelsesmuligheder, og de alt for små familiegrupper, hvor der ikke er rigtig mulighed for at opleve det at få slidt sine kanter af på de andre grupper medlemmer og at tage hensyn til de andre i gruppen."

Med moderne øjne kan det synes, som om Poul W. Perch har fået ret som aldrig før. Familien har bevaret ansvaret for omsorgen for barnet og slægtens reproduktion, men den har desværre vist sig ikke at være den pædagogiske opgave voksen. Og det har den taget til sig. Mange, hvis ikke de fleste, familier efterspørger jo i vore dage ekspertråd om opdragelse af deres børn, hvordan man som forældre stimulerer deres trivsel, udvikling, kreativitet og læring, hvordan man opnår den rette kvalitetstid med hinanden etc.

Udtrykt på anden vis så lykkedes først et af det 20. århundredes store projekter, Projekt husmor. Staten udviklede moderinstinkt i kvinden med det formål at

etablere familien som ansvarlig enhed i omsorgen for barnet og slægten. Men straks det lykkedes, viste hun sig ikke at være opgaven voksen, og derfor kom institutionerne til at dominere. Det vil sige, at institutionerne og de omsorgsprofessionelle faktisk blev bedre til at magte omsorgsopgaven end mange familier, og derfor er doksa da også blevet, at familierne bør tage ved lære af institutionerne, og det er så hvad den moderne familie må forsøge at leve op til. Det er ikke hjemmet, som er model for institutionen, men kvaliteten i institutionen, der er blevet model for kvaliteten i hjemmet. Og nogle familier er så – groft sagt - ikke ordentligt institutionaliserede og må på pædagogisk værksted.

Det kan lyde som en kritik af velfærdssamfundet og pædagogikkens opgave, men det er ikke mit ærinde. Det er snarere at skildre baggrunden for, at vores samfund har pålagt jer en uhyre væsentlig opgave. I er – sagt med et glimt i øjet – de højst specialiserede menneskemekanikere, vores samfund kan opvise. Og moderne familier efterspørger et stadig højere niveau af professionel omsorg og serviceydelser, så der er brug for jeres høje niveau. Lad mig nævne et par eksempler:

Pædagoguddannelsen er i den seneste evaluering blevet kritiseret for, at der ikke stilles krav om, at de studerende kan demonstrere videnskabeligt håndværk, anvendelse af forskningsmetoder og kritisk refleksion. Sagt på anden vis efterspørges der faktisk pædagogisk arbejdskraft med akademiske kompetencer, for de er vigtige, ja afgørende i forhold til at reflektere over egen og andres praksis.

Lige så graverende forekommer den seneste evaluering af læreruddannelsen, som kritiserer den for at have en uambitiøs læringskultur, og en hel utilstrækkelig vidensbasering af uddannelsen. Evalueringspanelet anbefaler derfor, at læreruddannelsen bør inddrage den nyeste forskning, bl.a. via brug af primær forskningslitteratur i undervisningen. Ikke mindst fordi dette er afgørende for, at den enkelte lærer efter endt studie vil fortsætte med at orientere sig i forskning og holde sig fagligt ajour.

Min pointe med at nævne disse eksempler på kritik af de to centrale professionsuddannelser er, at de ikke alene vidner om kritisable uddannelser, men også om, at de samfundsmæssige ambitioner for pædagogikken og for skolen er høje. Pædagoger og lærere forventes at indtage det højeste faglige niveau, for det er forudsætning for, at samfundet har institutioner som kan virke som model – og måske endda erstatning – for familien. Med jeres kandidatuddannelse befinder I jer på det øverste trin af en kvalifikationsstige, som over de sidste 50 år er blevet højere. Det fortjener I al mulig anerkendelse for!

Men det ville I måske ikke have fået af den ældre Jørgen S. Dich, og hans ekko høres desværre stadig blandt vor tids mest fremtrædende politikere. Statsminister Mette Frederiksen udtrykte sig på et nyligt Marienborgmøde som følger:

”Er vi helt sikre på, at det er vigtigt at skrive en bacheloropgave, når man skal ud og være pædagog? Jeg er 100 procent sikker på, at der ikke er nogen børn, der kan bruge det til noget som helst«

Og videre:

”Hvorfor er det, vi har taget den akademiske verden ned på pædagogstudiet, egentlig? Når det, man skal, er noget andet. Nemlig at man skal have et fag. I mine øjne et håndværk«.

Jo, det er paradoksalt set fra DPU’s synspunkt.

For det første fordi DPU’s kandidatuddannelser blev skabt som led i en historisk ambition om at give de mellemlange videregående uddannelser til lærere og pædagog en videnskabelig overbygning. Uddannelser inden for det pædagogiske felt blev dermed til en del af det generelle uddannelsessystem uden blindgyder, og dermed blev der også skabt en fødekæde til ph.d.- og forskerkarriere, som bidrager til kvalitetssikringen af det samlede uddannelsespædagogiske og didaktiske felt.

Men Mette Frederiksens synspunkt er også paradoksalt, fordi det er ude af trit med alt det, vi ved om, hvad pædagogiske kompetencer på akademisk niveau kan gøre af forskel ude i praksis. Tænk tanken DEA har nyligt gennemført en undersøgelse, der konkluderer, at pædagoger med en kandidatgrad måleligt hæver den samlede interaktionskvalitet mellem pædagoger og børn i danske kommuners dagtilbud. Det er ikke så ringe endda.

Institutionerne efterspørger derfor – sammen med mange andre virksomheder – jeres akademiske viden og evner til at omsætte denne viden i praksis – til gavn for jeres kolleger og ikke mindst de borgere, børn, unge og ældre, som I på forskellige måder vil arbejde til gavn for. Vores egen lektor Ditte Winther-Lindqvist har i sin nye bog *Omsorg i pædagogisk arbejde* påpeget behovet for høje fælles faglige standarder for den professionelle

omsorg; Standarder som først opstår, når praksis udsættes for fælles faglig refleksion. Det er blandt meget andet dét, I kan bidrage til.

Så synspunkter a la Jørgen S. Dichs fra 1973 og Mette Frederiksens fra 2022 er ikke bare paradoksale, men også bemærkelsesværdigt uambitiøse på dansk pædagogiks vegne, og I bør med jeres stærke pædagogiske fagligheder ryste enhver mulige tendens til servilitet af jer, derude på arbejdsmarkedet.

Kære dimittender: I står som akademikere med en pædagogisk kandidatgrad fra 2023 i en tvetydig situation. På den ene side har der aldrig været bedre muligheder for at specialisere sig og nå det højeste pædagogiske vidensniveau, og aldrig har der været så stor anerkendelse og efterspørgsel efter jer. Og på den anden side kan I høre jer politisk kritiseret for det at være blevet akademikere. For at jeres varme hænder skulle være blevet køligere, og at I er en gruppe, som fylder for meget, som er for teoretiske, som er blevet for dygtige, for akademiske, og ikke længere gør dét, der her og nu er brug for i praksis. Men tro dem ej!

Fagkyndighed er sagkyndighed, og I skal insistere på at blive målt på jeres pædagogiske mesterstykke: om I faktisk formår at afhjælpe borgeres afmagt, bidrager til at hæve niveauet i den pædagogiske virksomhed og til at højne niveauet af den professionelle pædagogiske indsats i den danske velfærdsstat. Det er I uddannet til, og det i allerhøjeste grad.

Tillykke med det, og held og lykke med jeres fremtidige karrierer!